

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ**PECULIARITIES OF INVOLVEMENT OF THE CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS IN SUPPORTING THE TAXATION SPHERE IN UKRAINE**

Янушевич Я.В., кандидат економічних наук

У статті розглянуто теоретико-правові засади залучення інститутів громадянського суспільства до забезпечення сфери оподаткування в Україні. Доведено, що з розширенням правової детермінації взаємовідносин держави та інститутів громадянського суспільства забезпечується широкий спектр юридичних та організаційних механізмів вироблення та реалізації державної податкової політики. Встановлено, що взаємодія суб'єктів публічної адміністрації з інститутами громадянського суспільства на загальнодержавному рівні є умовою визнання України в якості правової та демократичної держави.

Визначено, що систему нормативно-правових актів, які є підґрунтям діяльності інститутів громадянського суспільства у сфері оподаткування, складають нормативно-правові акти, що визначають: а) правові засади створення, права та гарантії діяльності інститутів громадянського суспільства та б) форми участі інститутів громадянського суспільства в управлінні державними справами. Запропоновано шляхи удосконалення окремих аспектів залучення означених інститутів громадянського суспільства до забезпечення сфери оподаткування в Україні через внесення змін до нормативно-правових актів різного рівня.

Звернуто увагу на те, що в контексті сфери оподаткування, предметом громадської експертизи діяльності органу державної виконавчої влади мають виступати проекти нормативних актів, які стосуються: 1) дотримання прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина у сфері оподаткування; 2) стану виконання уповноваженими суб'єктами державних та місцевих програм, що фінансуються за рахунок бюджетних коштів; 3) стану дотримання уповноваженими суб'єктами режиму законності.

Доведено необхідність та доцільність підготовки та забезпечення внесення змін до Типового положення про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі державній адміністрації шляхом запровадження імперативної норми щодо врахування органами, які забезпечують податкову та митну політику, експертних пропозицій громадських рад за результатами обговорення проектів нормативно-правових актів під час засідань відповідного громадського органу.

Ключові слова: громадська експертиза, громадські ради, державна податкова політика, забезпечення сфери оподаткування, звернення громадян, інститути громадянського суспільства, консультації з громадськістю, сфера оподаткування, управління державними справами, форми участі інститутів громадянського суспільства.

В статье рассмотрены теоретико-правовые основы привлечения институтов гражданского общества к обеспечению сферы налогообложения в Украине. Доказано, что с расширением правовой детерминации взаимоотношений государства и институтов гражданского общества обеспечивается широкий спектр юридических и организационных механизмов выработки и реализации государственной налоговой политики. Установлено, что взаимодействие субъектов публичной администрации с институтами гражданского общества на общегосударственном уровне является условием признания Украины в качестве правового и демократического государства.

Определено, что систему нормативно-правовых актов, которые являются основой деятельности институтов гражданского общества в сфере налогообложения, составляют нормативно-правовые акты, определяющие: а) правовые основы создания, права и гарантии деятельности институтов гражданского общества и б) формы участия институтов гражданского общества в управлении государственными делами. Предложены пути совершенствования отдельных аспектов привлечения указанных институтов гражданского общества к обеспечению сферы налогообложения в Украине путем внесения изменений в нормативно-правовые акты разного уровня.

Обращено внимание на то, что в контексте сферы налогообложения, предметом общественной экспертизы деятельности органа государственной исполнительной власти должны выступать проекты нормативных актов, касающиеся: 1) соблюдения прав, свобод и законных интересов человека и гражданина в сфере налогообложения; 2) состояния выполнения уполномоченными субъектами государственных и местных программ, финансируемых за счет бюджетных средств; 3) состояния соблюдения уполномоченными субъектами режима законности.

Доказана необходимость и целесообразность подготовки и обеспечения внесения изменений в Типовое положение об общественном совете при министерстве, другом центральном органе исполнительной власти, Совете министров Автономной Республики Крым, областной, Киевской и Севастопольской городской, районной, районной в г. Киеве и Севастополе государственной администрации путем введения императивной нормы по учету органами, обеспечивающими налоговую и таможенную политику, экспертных предложений общественных советов по результатам обсуждения проектов нормативно-правовых актов во время заседаний соответствующего общественного органа.

Ключевые слова: общественная экспертиза, общественные советы, государственная налоговая политика, обеспечение сферы налогообложения, обращения граждан, институты гражданского общества, ответственностью, сфера налогообложения, управление государственными делами, формы участия институтов гражданского общества.

The paper considers theoretical and legal principles of involvement of the civil society institutions in supporting the taxation sphere in Ukraine. It has been proved that extension of the legal determination of the interrelations between the state and civil society institutions provides for a wide range of juridical and organizational mechanisms that develop and accomplish the tax policy of the state. It has been established that interaction between the public administration entities and the civil society institutions at the national level is a pre-requisite of the recognition of Ukraine as a rule-of-law and democratic state.

It has been stated that the system of normative and legal acts, making the basis for activity of the civil society institutions in the taxation sphere, is based upon the normative and legal acts that determine: a) juridical principles of establishment, rights and guarantees of the civil society institution activities and b) forms of participation of the civil society institutions in the management of state affairs. The methods to improve certain aspects of the involvement of said civil society institutions in support of the taxation sphere in Ukraine through amending the normative and legal acts of different levels are proposed.

Attention is paid to the fact that in terms of the taxation sphere the subject of the public expertise of a state executive body activity should be the drafts of the normative acts that concern: 1) adherence to the rights, freedoms and lawful interests of people and a citizen in the taxation sphere; 2) state of performance of the national and local programs financed out of the state budget by the authorized entities; and 3) adherence to the legal regulations by the authorized entities.

The necessity and expediency of preparation of and amendments to the Standard statute of the public council at the ministry, other central body of the executive power, Council of Ministers of the Autonomous Republic of Crimea, regional, Kyiv and Sevastopol city, district and district in Kyiv and Sevastopol state administrations were proved. This should be achieved by implementing the imperative norm to be taken into account by the authorities that ensure tax and customs policy, expert proposals of the public councils elaborated by the results of discussing the drafts of the normative and legal acts at the sessions of the appropriate public body.

Key words: public expertise, public council, state tax policy, support of the taxation sphere, applications of citizens, civil society institutions, consultations with public, taxation sphere, management of state affairs, forms of participation of the civil society institutions.

Актуальність теми дослідження. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2014 році активувало процеси удосконалення правового регулювання усіх сфер життя, впровадження принципів верховенства права й належного врядування у діяльність суб'єктів публічної адміністрації, децентралізації публічної влади в Україні [4]. При цьому, одним із питань, що потребує особливої уваги та нагального вирішення, стало питання взаємодії органів державної влади з інститутами громадянського суспільства. У зв'язку із цим актуальності набуває наукове дослідження специфіки участі інститутів громадянського суспільства в управлінні державними справами.

Разом із тим, на теперішній час взаємодія органів державної влади з інститутами громадянського суспільства залишається малоефективною. Вказане пояснюється відсутністю належних механізмів правового регулювання питань участі інститутів громадянського суспільства в управлінні державними справами. Адже основні нормативні акти, яких прийнято на центральному рівні, та які стосуються взаємодії із громадськістю, створення громадських рад тощо, на теперішній час є зорієнтованими на центральні органи виконавчої влади. Разом із тим, відповідно до задекларованих постулатів реформ – адміністративної, конституційної та децентралізації, головними суб'єктами локального політичного процесу повинні стати саме місцеві органи виконавчої влади. Відтак, чинне законодавство та більшість державних процедур, на жаль, не відображають сучасних потреб. За таких умов необхідним видається не просто фрагментарне та декларативне закріплення європейських стандартів демократії в Україні, а й реальне залучення інститутів громадянського суспільства до процесів формування та реалізації державної політики, що буде відігравати ключову роль у забезпеченні економічного та соціального прогресу в державі.

Говорячи ж про сферу оподаткування, слід вказати, що на теперішній час реформування сучасної податкової системи передбачає впровадження у практичну дійсність якісно нових принципів взаємовідносин з інститутами громадянського суспільства, яких спрямовано на створення сприятливих умов для діяльності інститутів громадянського суспільства та підвищення їх ролі у публічному адмініструванні. Тому дослідження питань щодо залучення інститутів громадянського суспільства до забезпечення сфери оподаткування в Україні має не лише теоретичне, але й практичне значення, що першочергово пов'язано з опозиціонуванням України в якості правової держави.

Ступінь розробленості проблеми. Науковими розробками, які охоплюють питання, пов'язані зі сферою оподаткування, займалися: О.М. Бандурка, Ф.Ф. Бутинця, Л.В. Гурєва, К.Ю. Іванова, М.П. Кучерявенко, В.С. Костюченко, В.А. Панасюк, В.І. Теремецький, Д.А. Бекерська, Л.К. Воронова, П.Т. Гега, О.М. Данілов, В.І. Кашин, С.Б. Пархоменко, В.Ю. Попович, А.М. Соколовська та інші. Значення наукових доробків вказаних учених не викликає ніяких сумнівів, однак дослідження питання залучення інститутів громадянського суспільства до забезпечення сфери оподаткування в Україні, здійснювалося доволі фрагментарно.

Метою статті є дослідження теоретико-правових засад залучення інститутів громадянського суспільства до забезпечення сфери оподаткування в Україні.

Виклад основного змісту. Відповідно до положень ст. 1 Конституції України, наша держава є демократичною [3]. Вказана норма є принципом, а також метою правового регулювання будь-яких суспільних відносин. При цьому, видається, перехід від репресивного типу державного управління до демократичного повинен бути спрямованим на послідовну трансформацію суспільства, що дозволить належним чином інтегрувати та встановити цінності прав людини та верховенства права [1].

Загалом, невід'ємною складовою всіх демократичних правових держав світу є розвинуте громадянське суспільство. Очевидно, і навіть аксіоматично, що сильна держава не може бути без розвиненого громадянського суспільства, однак громадянське суспільство та його інститути стають дієвим чинником державотворення лише і виключно за умови конструктивного та соціально відповідального діалогу з державою у межах правового поля. У зв'язку із цим найбільший інтерес для обговорення викликають питання про співпрацю держави та інститутів громадянського суспільства в різних сферах суспільного життя, у тому числі, й у сфері оподаткування. Адже необхідність підвищення ефективності забезпечення сфери оподаткування вимагає консолідації зусиль органів публічного адміністрування з інститутами громадянського суспільства.

При цьому, запорукою успішного процесу демократизації являється його підкріплення реформами, що оптимізують участь громадянського суспільства в управлінні державними справами та функціонуванні механізмів правового регулювання усіх сфер суспільних відносин, включаючи податкові. Показово, що в Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 рр. зазначено, що її прийняття «...зумовлено необхідністю створення державою сприятливих умов для розвитку громадянського суспільства, різноманітних форм демократії участі, налагодження ефективної взаємодії громадськості з органами державної влади та органами місцевого самоврядування» [15].

Отже, громадянське суспільство у сучасній науці визначається як сфера самоорганізації, самоврядування, взаємодії і спілкування вільних індивідів на основі добровільно сформованих асоціацій, яка є захищеною необхідними законами від прямого втручання і регламентації з боку держави і у якій переважають громадянські цінності [2, с. 70]. Загалом, окреслюючи простір громадянського суспільства, демократична правова держава не втручається у нього. При цьому, громадянське суспільство покликано відстоювати перед державою безпосередні інтереси громадян та їх груп, їх право на самоорганізацію та самоврядування, є гарантом захисту громадян від втручання державних інституцій у їх приватне життя. Наголошено також, що Концепція громадянського суспільства передбачає: людина – головний суб'єкт суспільства, її права свободи і інтереси – найвищі цінності.

Аналіз юридичної літератури свідчить про те, що в основі розвиненого громадянського суспільства лежить активна діяльність інститутів громадянського суспільства. При цьому, термін «інститути громадянського суспільства» є настільки поширеним, що має декілька варіантів:

- 1) суб'єкти, які в процесі своєї діяльності формують суспільні відносини, яких спрямовано на утвердження громадянського суспільства;
- 2) інститути, які об'єднують у своєму складі норми конституційного та інших галузей права, що регулюють суспільні відносини у відповідній сфері та виступають складовими елементами багатовимірної системи конституційного права України;
- 3) узагальнююча назва для всіх упорядкованих та структурованих виявів громадянського суспільства тощо [16].

Видається, всі вказані підходи щодо визначення поняття «інститути громадянського суспільства» заслуговують на увагу і, одночасно, жоден із них не має монополії на істину.

У той же час, говорячи про нормативне закріплення поняття «інститути громадянського суспільства», слід вказати, що відповідно до положень абз. 2 п. 2 Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05.11.2008 р. № 976, до інститутів громадянського суспільства необхідно відно-

сити: громадські організації, професійні та творчі спілки, організації роботодавців, благодійні та релігійні організації, органи самоорганізації населення, недержавні засоби масової інформації та інші невідприємницькі товариства і установи, яких легалізовано відповідно до законодавства [10].

Необхідно зазначити, що нормативно-правовою основою діяльності інститутів громадянського суспільства є такі групи нормативно-правових актів:

1) які визначають правові засади створення, права та гарантії діяльності інститутів громадянського суспільства. Насамперед, Закон України «Про громадські об'єднання» [7], Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» [12], Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [5], Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» [14], Закон України «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності» [13] та інші.

2) якими встановлено форми участі інститутів громадянського суспільства в управлінні державними справами. Серед них: Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» [8], Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади [10], Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики [8] та інші.

Показовим є те, що реформування сучасної податкової системи передбачає впровадження у практичну дійсність якісно нових принципів взаємовідносин з інститутами громадянського суспільства, яких спрямовано на створення сприятливих умов для діяльності інститутів громадянського суспільства та підвищення їх ролі у публічному адмініструванні. При цьому, залучення інститутів громадянського суспільства до забезпечення сфери оподаткування відповідає загальним тенденціями розвитку публічного адміністрування. Відповідно, на теперішній час як суб'єкти забезпечення сфери оподаткування, інститути громадянського суспільства здійснюють взаємодію з органами державної виконавчої влади у кількох формах. До найбільш поширених та важливих варто віднести: 1) проведення консультацій з громадськістю; 2) утворення громадських рад при Державній податковій службі України та Державній митній службі країни та забезпечення їх функціонування; 3) проведення громадської експертизи; 4) розгляд звернень громадян.

Так, проведення консультацій з громадськістю є однією з важливих форм взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами державної податкової служби та державної митної служби. Вказане явище являє собою своєрідне спілкування з громадянами з метою їх залучення до участі в управлінні державними справами, надання можливості для їх вільного доступу до інформації про діяльність державних податкових та митних органів, а також забезпечення гласності, відкритості та прозорості діяльності вказаних органів.

Необхідно відмітити, що проведення консультацій з громадськістю як форма взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами державної виконавчої влади, є закріпленою на нормативному рівні у Положеннях про Державну податкову службу України та Державну митну службу України [9] та відноситься до завдань вказаних органів публічного адміністрування. У свою чергу, основні вимоги до організації та проведення податковими та митними органами консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної податкової та митної політики, встановлено Порядком проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики [8].

Аналіз статей наукових доробок фахівців у сфері вивчення проблем громадянського суспільства дозволяє

стверджувати, що консультації з громадськістю мають такі переваги:

дозволяють без додаткових витрат залучати громадських експертів до вирішення конкретної проблеми чи розробки рішення;

підвищують рівень довіри населення до державних податкових та митних органів та готовність до належного виконання публічно-правових рішень;

підвищують якість публічно-правових рішень, з огляду на врахування потреб громадськості;

дозволяють виявляти та усувати негативні наслідки публічно-правових рішень ще на стадії їх розробки через залучення до обговорення заінтересованих осіб;

поділяють відповідальність за прийняті рішення та їх наслідки між державними податковими та митними органами та громадськістю (яка брала або через пасивність та неорганізованість не брала участі у консультаціях).

Однак, не зважаючи на вказані переваги, участь інститутів громадянського суспільства у формі громадських консультацій має певні недоліки, зокрема: небажання органів державної податкової та митної служби враховувати пропозиції інститутів громадянського суспільства; низька якість пропозицій від інститутів громадянського суспільства; відсутність належної кваліфікації осіб, відповідальних за проведення консультацій та врахування їх результатів. А тому, видається, вирішення питання вдосконалення засад проведення громадських консультацій, у тому числі з питань оподаткування, та підвищення ефективності застосування їх результатів, може бути здійснено шляхом: 1) внесення змін до Положень про Державну податкову службу та Державну митну службу в частині запровадження обов'язку врахування пропозицій інститутів громадянського суспільства (за умови ж не врахування вказаних пропозицій, вбачається, необхідно запровадити обов'язок звітності перед громадськістю щодо пояснення причини такої поведінки з належним посиланням на нормативно-правові акти); 2) внесення змін до Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики в частині встановлення вимог до представників громадянського суспільства (вимоги щодо освіти, віку, трудового стажу) з метою підвищення рівня пропозицій, які надаються.

Ще однією формою участі інститутів громадянського суспільства в управлінні державними справами у сфері оподаткування є утворення громадських рад при Державній податковій службі України та Державній митній службі України. При цьому, основні аспекти діяльності таких рад визначаються Типовим положенням про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі державній адміністрації [6]. Наголосимо, що окремих положень про громадські ради Державної податкової служби України та Державної митної служби України на теперішній час не розроблено. А тому базові аспекти функціонування Громадської ради при Державній податковій службі України та Державній митній службі України регламентовано вказаним Типовим положенням.

Так, відповідно до Типового положення про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі державній адміністрації [6], громадська рада є тимчасовим консультативно-дорадчим органом, якого утворено для сприяння участі громадськості у формуванні та реалізації державної та регіональної політики. До складу громадської ради можуть бути обрані представники громадських об'єднань, релігійних, благодійних організацій, творчих спілок, професійних спілок та їх об'єднань, асоціацій, організацій

роботодавців та їх об'єднань, засобів масової інформації, які є зареєстрованими в установленому порядку.

Зазначимо, що склад Громадської ради при Державній податковій службі України та Державній митній службі України формується на установчих зборах шляхом рейтингового голосування за кандидатури, які добровільно заявили про бажання брати участь у роботі Громадської ради та яких внесено інститутами громадянського суспільства.

Аналіз положень чинного законодавства дає змогу стверджувати, що громадські ради, яких створено при Державній податковій службі України та Державній митній службі України, повинні: а) сприяти реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами; б) сприяти реформуванню податкових та митних органів відповідно до сучасних соціально-економічних та політичних викликів (мова також йде про запровадження міжнародних вимог та стандартів оподаткування в Україні); в) здійснювати системний громадський контроль за діяльністю органів державної влади, а також експертизу проектів нормативно-правових актів з питань формування та реалізації державної політики у сфері оподаткування; г) сприяти врахуванню громадської думки у виробленні основ податкової політики тощо.

Разом із тим, слід відзначити, що на практиці використання вказаного інструменту залучення громадян до вироблення державної податкової політики характеризується сукупністю протиріч, яких обумовлено такими чинниками: 1) частою зміною Урядів в Україні, що призводить до того, що кожен з них починає формувати громадські ради заново і, таким чином, не забезпечується стабільність та спадкоємність їх роботи; 2) у діяльності багатьох громадських рад є відсутніми публічність та прозорість; 3) формування персонального складу громадських рад часто ще відбувається кулуарно, за принципом корпоративної лояльності; 4) не визначено статус рекомендацій та рішень громадських рад, не розроблено механізмів їх впровадження.

Вказане дозволяє стверджувати, що в сучасних умовах необхідним є здійснення кроків, яких буде спрямовано на підвищення ефективності функціонування громадських рад як форми участі інститутів громадянського суспільства в управлінні державними справами у сфері оподаткування, зокрема: 1) закріплення на нормативному рівні статусу рекомендацій та рішень Громадських рад при Державній податковій службі України та Державній митній службі України; 2) розробка та закріплення на нормативному рівні механізму впровадження рекомендацій та рішень Громадських рад при Державній податковій службі України та Державній митній службі України; 3) забезпечення контролю за оприлюдненням звітності Громадських рад на офіційному веб-сайті Державної податкової служби України та Державної митної служби України.

Проведення громадської експертизи як форма участі інститутів громадянського суспільства в управлінні сферою оподаткування визначається складовою механізмом демократичного управління державою. При цьому, громадську експертизу слід розглядати як механізм залучення широкої громадськості до оцінки державної політики та її покращення.

Слід вказати, що процедура сприяння проведенню інститутами громадянського суспільства експертизи діяльності державних органів, що забезпечують податкову політику, є нормативно закріпленою у положеннях Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади [10].

Так як громадська експертиза визначається складовою механізмом демократичного управління державою, вказаний механізм передбачає проведення інститутами громадянського суспільства оцінки діяльності державних органів, що забезпечують податкову політику, ефективності прийняття і виконання такими органами рішень,

підготовку пропозицій щодо розв'язання суспільно значущих проблем для їх врахування відповідними державними органами.

Слід також вказати, що громадська експертиза може бути як простим, так і складним інструментом. Адже для проведення експертизи можуть знадобитися спеціальні фахові знання, однак може бути достатньо загального рівня знань пересічної людини.

Як правило, процедура проведення громадської експертизи передбачає: 1) надсилання запиту на проведення громадської експертизи; 2) отримання інформації від органу виконавчої влади та інше сприяння під час здійснення громадської експертизи; 3) здійснення моніторингу, оцінки та аналізу отриманих даних; підготовку експертного висновку та його направлення на розгляд органу виконавчої влади; 4) оприлюднення висновків експертизи для широкого загалу.

У контексті ж сфери оподаткування, предметом громадської експертизи можуть виступати проекти нормативних актів, які стосуються: 1) дотримання прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина у сфері оподаткування; 2) стану виконання уповноваженими суб'єктами державних та місцевих програм, що фінансуються за рахунок бюджетних коштів; 3) стану дотримання уповноваженими суб'єктами режиму законності.

Підсумовуючи роздуми стосовно громадської експертизи як форми участі інститутів громадянського суспільства в управлінні сферою оподаткування, відмітимо, що до проблем, які супроводжують проведення громадських експертиз, варто віднести: а) відсутність чіткої процедури проведення експертизи та б) відсутність належних умов для цього.

Окремо слід зупинитись на зверненнях громадян як форми участі громадян в управлінні державними справами у сфері оподаткування. Так, у положеннях ст. 1 Закону України «Про звернення громадян» закріплено, що громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення. При цьому, військовослужбовці, працівники органів внутрішніх справ і державної безпеки, а також особи рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України мають право подавати звернення, які не стосуються їх службової діяльності. Разом із тим, особи, які не є громадянами України і законно знаходяться на її території, мають таке ж право на подання звернення, як і громадяни України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами [11]. І в цьому аспекті слід акцентувати увагу на тому, що вказана форма взаємодії інститутів громадянського суспільства залишає поза увагою звернення юридичних осіб, які є платниками податків. У зв'язку із чим, видається, доцільною повинна стати пропозиція щодо внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» у частині розширення кола суб'єктів, які мають право подавати звернення.

Висновки. Проаналізувавши теоретико-правові засади залучення інститутів громадянського суспільства до забезпечення сфери оподаткування в Україні, приходимо до висновку, що у цілому Україна ще перебуває у процесі напрацювання організаційно-правових інструментів взаємодії громадськості та держави у досліджуваній сфері та адаптації законодавства до європейських стандартів. Натомість аналіз положень чинного законодавства України дозволяє дійти висновку про необхідність та доцільність підготовки та забезпечення внесення змін до Типового положення про громадську раду при міністерстві,

іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі державній адміністрації [6] шляхом запровадження імперативної норми щодо врахування органами, які забезпечують податкову та митну політику, експертних

пропозицій громадських рад за результатами обговорення проєктів нормативно-правових актів під час засідань відповідного громадського органу. Видається, вказане дасть можливість істотним чином підвищити роль інститутів громадянського суспільства у різних сферах суспільних відносин, включаючи сферу оподаткування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Доклад Верховного комиссара Организации Объединенных Наций по правам человека «Исследование об общих проблемах, с которыми сталкиваются государства в своих усилиях по обеспечению демократии и верховенства права, с точки зрения прав человека» URL : <https://documents-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G12/188/50/PDF/G1218850.pdf?OpenElement>
2. Колодій А. На шляху до громадянського суспільства. Теоретичні засади й соціокультурні передумови демократичної трансформації в Україні: монографія. Львів: Червона калина, 2002. 276 с.
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода, Міжнародний документ від 27.06.2014 р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Ст. 2125.
5. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI. *Офіційний вісник України*. 2013. № 9. Ст. 325.
6. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.04.2019 р. № 353. *Офіційний вісник України*. 2019. № 36. Ст. 1273.
7. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 30. Ст. 1097.
8. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996. *Офіційний вісник України*. 2010. № 84. Ст. 2945.
9. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 227. *Офіційний вісник України*. 2019. № 26. Ст. 900.
10. Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.11.2008 р. № 976. *Офіційний вісник України*. 2008. № 86. Ст. 2889.
11. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.
12. Про молодіжні та дитячі громадські організації: Закон України від 01.12.1998 р. № 281-XIV. *Офіційний вісник України*. 1998. № 51. Ст. 1870.
13. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: Закон України від 22.06.2012 р. № 5026-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 59. Ст. 2366.
14. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 р. № 1045-XIV. *Офіційний вісник України*. 1999. № 38. Ст. 1889.
15. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні: Указ Президента України від 26.02.2016 р. № 68/2016. *Офіційний вісник України*. 2016. № 18. Ст. 716.
16. Федоренко В., Кагляк Я. Інститути громадянського суспільства та інститут громадських організацій в Україні: теоретико-методологічні та нормопроектні аспекти URL : www.minjust.gov.ua/20126